

Kjellis Erikas ESPMARKAS (g. 1930) – garsus švedų poetas, prozininkas, literatūros tyrinėtojas, Švedų akademijos ir Nobelio komiteto narys. Studijavo literatūros mokslų Stokholmo universitete, vėliau – ilgametis šio universiteto profesorius. 1956 metais debiutavo kaip poetas, o 1980 – kaip romanistas. Septynių prozos knygų serijoje „Užmaršties laikas“ nagrinėjo septynias mirtinas mūsų laikų nuodėmes. Išleido trylika eilėraščių rinkinių, dešimt romanų. Atskirose savo knygose apžvelgė švedų poetų modernistų Arturo Lundkvisto, Harry Martinsono, Tomo Tranströmerio kūrybą. Kjellio Espmarko kūrinių išversta į daugiau kaip dvidešimt kalbų. Poetas pelnęs keletą literatūrinių premijų, tarp jų – Tomo Tranströmerio. Eilėraščių rinkinys „Paukščių Takas“ (2007), kritikų nuomone – „geriausia švedų poeto knyga, parašyta XXI amžiuje“. Tai šimtas savotiškų epitafijų, kurias autorius rašė ne vienerius metus, įkvėptas „Graikiškos antologijos“ („Anthologia Graeca“). Šis senovės graikų poezijos, epigramų ir epitafijų rinkinys yra padaręs įtaką ir amerikiečių poetui Edgarui Lee Mastersui, kurį išgarsino jo eilėraščių knyga „Spoon River Anthology“. Espmarkas savo epitafijose kalba mitinių, istorinių, bibliinių, literatūrinių, anoniminių praeities ir šių laikų žmonių vardu, glaustai, aforistiškai perteikdamas istorinius, kultūrinius ar kasdienio gyvenimo įvykius.

VERTĖJA

Kjell Erik ESPMARK (born 1930) – a famous Swedish poet, prose writer, literary scholar, and a member of both the Swedish Academy, and Nobel Committee. He studied literature at Stockholm University, and became a long-lived professor there after finishing his studies. Espmark made his first debut as a poet in 1956, and as a novelist in 1980. In “Time of Oblivion”, a series of seven books of prose, he analyzed the seven deadly sins of our time. The poet also published thirteen collections of poems, and ten novels. In his separate books, he took a look at the works of modernist Swedish poets Artur Lundkvist, Harry Martinson, and Tomas Tranströmer. Espmark’s works have been translated into over twenty languages. He is also a winner of several literary prizes, one of them being T. Tranströmer’s. A collection of poems “The Milky Way” (2007) “is the best Swedish poet’s book he has been written in the 21st century” according to critics. Those are 100 peculiar epitaphs, which the poet has been working on for several years, inspired by “Greek anthology” (Anthologia Graeca). A few poems of Kjell Erik Espmark were translated into Lithuanian by Zita Mažeikaitė.

Kjell Espmark

* * *

*Atėnuose siautėjo maras.
Sergantys šokdavo į šulinius,
kad vėsa juos ten atgaivintų,
numalšintų begalinį jų troškulį.
Mes, daktarai, buvome bejėgiai.
Merdintys maldavo pagalbos
užkimusiais nuo žaizdų balsais.
Iš burnų jiems sklido dvokas.
Dariau, ką galėjau:
vysčiau šlapiom paklodėm,
vilgiau pajuodusias lūpas.
Tegul jų spazmai pereis į mane,
mano kojų šaltis juos gal atvėsins.
Kai mirštantys išsilupdavo akis,
jų neviltis pereidavo man.*

* * *

*Sakoma, kad mirtis nuostabi, kai pirmas žūti
nebijai.*

*Bet niekas nesižavi,
kai suklypusiam kas nors
kerta tarp menčių
arba smeigia į šakumą.
Nėr kuo žavėtis, kai moterys
sutemus ateina ir atima iš manęs
vos įžiūrimą paveikslą tos,
kurią iki šiol tebemyliu,
aš dabar veltui jos ieškau
netekęs atmintino atvaizdo.*

*Kiek laiko dar klaidžiosiu čia – metus ar
tūkstantį?*

*Tik viena žinau: aš čia tebeieškau ir to,
kuris taip aukštino nuostabią mirtį.
Aš dar turiu nedidelį peilį,
retenybę šioj vietoj,
kad jam liežuvį nurėžčiau.*

* * *

*Buvau iš tų trijų degančioj krosny.
Tauta, kuri tą valandą valdė pasaulį,
norėjo sudeginti mus kaip šiukšles.
Bet nuo karščio mūsų kūnai pakilo,
mes nematomi pasklidome tarp žmonių.
O tie, kurie mus buvo sukaustę,
netrukus pavirto vėjo pustomom dulkėm.
Prisimenam beviltišką jų šauksmą,
čia linguodami per šimtmečius,
o mūsų paliktos pėdos vis dar šviečia.*

* * *

*Samurajai atskriejo kaip viesulas,
nesiekiantis žemės,
ir sudegino mūsų namus.
Jie raugėjo savo balsais.
Aš lindėjau po jazmino krūmu
šalia išsigandusio pusbrolio.
Naktis kvatojo ir žvengė.
Kai gurgždantys žingsniai priartėjo prie mūsų,
jis čiupo mano ranką prakaituotu delnu.
O aš dar spėjau pajusti jazmino kvapą.*

* * *

*Turėjau nunešti žinių apie pralaimėjimą
viename iš tūkstančio karų.
Šakom susikibę medžiai pastodavo kelią,
upeliai pavirsdavo kriokliais.
Kai išvydau valdovą, kažkas pasakė,
kad mano žinia nebegalioja
tarsi koks senas skolos lapelis.
Jie mane nutildys, na ir kas.
Žinios nešėjas visada liks pranašesnis:
jisai gyvena dabarty,
kuri dar saugo vakarykščių,
kitiems atrodo, jog tik jie ir tegyvena.
Kol dar nenurentė galvos,
mano akių šviesa
yra tikra.*

* * *

*Man rodos, buvau filosofas,
bet kalifas manim nesikliovė.
Kiek pamenu, ieškojau Karalystės,
spinduliuojančių gatvių, kalvų,
kurios slypi po mūsų gatvėm ir kalvom.
Bet pasaulis, deja, nežvelgiamas.
Tarsi Damasko namai
be langų ir be durų.
Vienoj gatvelėj sutikau nebylį,
nusvirusia paralyžiuota ranka.
Sveikosios pirštais jis man parašė:
Karalystė – čia, kur dabar esam.
Vakaro saulėj suspindo vienas langas
tarsi pritardamas jo žodžiams.
Akimirką išgirdau palaimingus balsus.
Iki šiol saugau tą akimirksnį
tarsi apglėbęs vėjo rankom.*

* * *

*Užkariavau pasaulį su raitelių būriais.
Iš kaukolių galėjau sumūryti sienas,
gvieštis bet kurios subolavusios moters.
Nieks nebepažvelgė man į akis.
Bet vis tiek jutau deginantį pavydą
net nuparkusiam seniui, kurį raitas pargrioviau.
Norėčiau ir aš nuo kaktos nusišluostyt prakaitą
po dienos triūso ryžių lauke.
Paglostyti nugarą jaučiui,
pažvelgt į jo protingas akis.
Basom kojom pajusti vakaro vėsq
grįždamas namo su ryšuliu žabary.*

* * *

*Tą vakarą, kai sąmokslas dar nebuvo išduotas,
o kunigaikštis dar nebuvo įsakęs
budeliui prakalbinti mūsų,
išėjau su savo moterim į parką.
Vėsq nešantis vėjas tikino,
kad mūsų niekas neišskirs.
Žolės, palinkusios į mus,
tarytum sakė: mūsų yra daug.
Pirmi lietaus lašai
šlakstė mus naujai epochai.
Tik juodasis strazdas įspėdamas švilpavo.*

* * *

*Argi mes neturėjom dainų,
kurios smelkėsi į mus iš mūsų žemės?
Ar neturėjome paveikslų,
vaizduojančių elnių medžioklę?
Ar su medžiais nesugyvenom kaip broliai?
Ar mūsų tėvų pamokymai nebuvo kaip uola?
Atplaukė iš rytų atėjūnai,
sunaikino tai, kas buvo mūsų,
praeitį pakeitė savosiom pasakom.
Mane nutempė prie kartuvių –
išlaisvins, mat, nuo pagonybės.
Gal išliko nors mūsų atodūsiai?
Galima ištrinti tautą.
Sunaikinti ir tai, kaip ji buvo sunaikinta.
Man regis, kad mus dar atmena
seniai jau užžėlę takai.*

Iš švedų kalbos vertė Zita Mažeikaitė

*Versta iš: Kjell Espmark. VINTERGATA.
Stockholm, Norstedts, 2007*